

www.rafako.com.pl

VII KONFERENCJA TECHNICZNA
NOWOCZESNE CIEPŁOWNIE I ELEKTROCIEPŁOWNIE
25 -26 MAJA 2017R. ZABRZE, PARK HOTEL DIAMENT

**OCZYSZCZANIE SPALIN DLA ŚREDNICH JEDNOSTEK ENERGETYCZNYCH
W NAWIĄZANIU DO NOWYCH PRZEPISÓW IED (BAT)**

Autor:

Jerzy Mazurek

Zakład Instalacji Odsiarczania Spalin

RAFAKO S.A.

DOKUMENT STANOWI TAJEMNICĘ PRZEDSIĘBIORSTWA RAFAKO S.A. w rozumieniu art. 11 ust. 4 Ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.
Za wyjątkiem wyraźnie wskazanych, zawarte w nim informacje i rozwiązania stanowią wyłączną własność intelektualną RAFAKO S.A.
i mogą być stosowane, powielane oraz udostępniane osobom trzecim jedynie na podstawie pisemnego zezwolenia RAFAKO S.A. pod groźbą skutków prawnych.

Wstęp

Przyczyny inwestycji w energetyce

Starzejąca się baza
wytwórcza

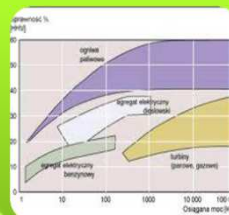
- Zwiększone koszty eksploatacji na skutek częstszych awarii
- Zmniejszona dyspozycyjność, przez co zwiększone ryzyko pomyślnej eksploatacji instalacji

Konieczność
spełnienia
wymogów BAT

- Konieczność dostosowania się do wymogów BREF: SO₂, NO_x, ale również HF, HCl,
- Redukcja popiołów lotnych i rtęci Hg
- Oczyszczanie wody ściekowej

Poprawa
efektywności
produkcji

- Podniesienie sprawności i obniżka kosztów eksploatacji na jednostkę produkowanej energii,
- Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych (głównie CO₂) na jednostkę wyprodukowanej energii

Bezpieczeństwo i
dywersyfikacja

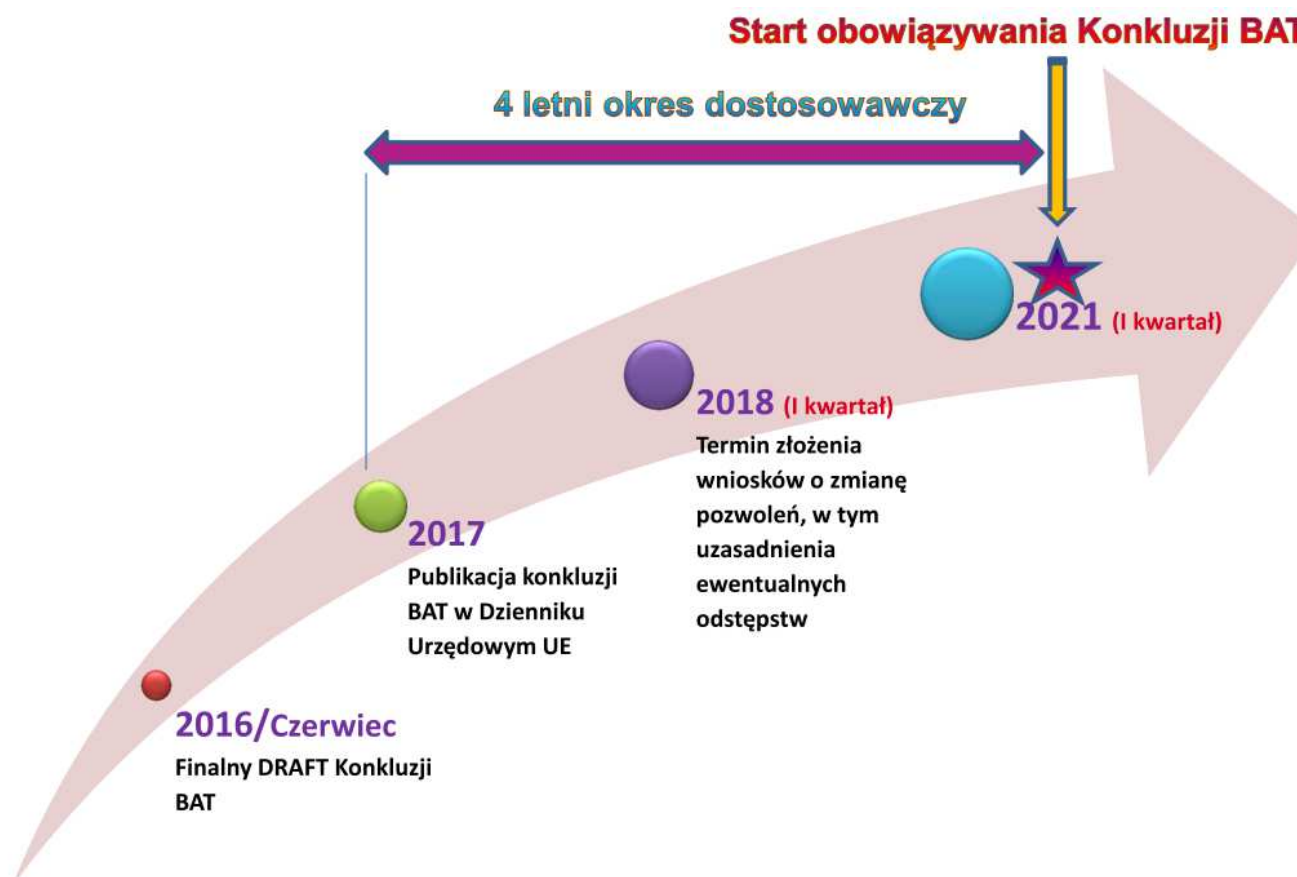

- Analiza stabilności dostaw paliwa
- Dywersyfikacja źródeł energii

Wstęp

Harmonogram wprowadzania konkluzji BAT

LP.	PODSTAWY PREZENTACJI
1	Analizowano dokument Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Large Combustion Plants – 9 marzec 2017
2	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 04.11.2014 r. w sprawie standardów emisyjnych dla niektórych rodzajów instalacji, źródeł spalania paliw oraz urządzeń spalania lub współspalania odpadów.

Konkluzje BAT dla paliw stałych

Graniczne limity emisji dla NO_x

WĘGIEL KAMIENNY, BRUNATNY

Tabela 4. Zał. 1/6. R. MŚ z 4.11.2014

Moc termiczna źródła MW _t	Emisja NO _x [mg/Nm ³]	
	Średnia miesięczna	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
50 – 100	300/400 ^{PWB}	300/450 ^{PWB}
100 – 300	200	200
> 300 PC Brunatny	200	200
> 300 Kamienny	150	200

Tabela 4. Zał. 1/6. R. MŚ z 4.11.2014

Moc termiczna źródła MW _t	Emisja NO _x [mg/Nm ³]	
	Średnia miesięczna	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
50 – 100	250	300
100 – 300	200	250
> 300	150	200

4

Aktualne prawo

Tabela 10.3 – Limity emisji dla NO_x

POMIAR CIĄGŁY

Blok o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje NO _x [mg NO _x /Nm ³]			
	Średnia roczna		Średnia dobową	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
< 100	100 – 150	100 – 270	155 – 200	165 – 330
100 – 300	50 – 100	100 – 180	80 – 130	155 – 210
≥ 300 FBC	50 – 85	<85 – 150	80 – 125	140 – 165
≥ 300 PC brunatny	50 – 85	<85 – 150	80 – 125	140 – 165
≥ 300 PC kamienny	65 – 85	65 – 150	80 – 125	<85 – 165

Tabela 10.11 – Limity emisji dla NO_x

POMIAR CIĄGŁY

Blok o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje NO _x [mg NO _x /Nm ³]			
	Średnia roczna		Średnia dobową	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
50 – 100	70 – 150	70 – 225	120 – 200	120 – 275
100 – 300	50 – 140	50 – 180	100 – 200	100 – 220
≥ 300	40 – 140	40 – 150	65 – 150	95 – 165

Konkluzje BAT

Konkluzje BAT dla paliw stałych

Graniczne limity emisji dla pyłu

WĘGIEL KAMIENNY, BRUNATNY

Tabela 7. Zał. 1/6. R. MŚ z 4.11.2014

Moc termiczna źródła MW _t	Emisja pyłu [mg/Nm ³]	
	Średnia miesięczna	
	Nowa	Istniejąca
< 50	100	-
50 – 100	20	30
100 – 300	20	25
> 300	10	20

Tabela 7. Zał. 1/6. R. MŚ z 4.11.2014

Moc termiczna źródła MW _t	Emisja pyłu [mg/Nm ³]	
	Średnia miesięczna	
	Nowa	Istniejąca
< 50	100	-
50 – 100	20	30
100 – 300	20	20
> 300	20	20

Aktualne prawo

Tabela 10.7 – Limity emisji dla pyłu

POMIAR CIĄGŁY

Bloki o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje pyłu [mg pyłu /Nm ³]			
	Średnia roczna		Średnia dobową	
	Nowa	Istniejąca	Nowa	Istniejąca
< 100	2 – 5	2 – 18	4 – 16	4 – 22
100 – 300	2 – 5	2 – 14	3 – 15	4 – 22
300 – 1000	2 – 5	2 – 10	3 – 10	3 – 11
≥ 1000	2 – 5	2 – 8	3 – 10	3 – 11

Tabela 10.13 – Limity emisji dla pyłu

POMIAR CIĄGŁY

Bloki o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje pyłu [mg pyłu /Nm ³]			
	Średnia roczna		Średnia dobową	
	Nowa	Istniejąca	Nowa	Istniejąca
< 100	2 – 5	2 – 15	2 – 10	2 – 22
100 – 300	2 – 5	2 – 12	2 – 10	2 – 18
≥ 300	2 – 5	2 – 10	2 – 10	2 – 16

Konkluzje BAT

Konkluzje BAT dla paliw stałych

Graniczne limity emisji dla SO₂

WĘGIEL KAMIENNY, BRUNATNY

Tabela 1. Zał. 1/6. R. MŚ z 4.11.2014

Moc termiczna źródła MW _t	Emisja SO ₂ [mg/Nm ³]	
	Średnia miesięczna	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
50 – 100	400	400
100 – 300	200	250
> 300 FBC	200	200
> 300 PC	150	200

Tabela 10.5 – Limity emisji dla SO₂

POMIAR CIĄGŁY

Bloki o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje SO ₂ [mg SO ₂ /Nm ³]			
	Średnia roczna		Średnia dobową	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
< 100	150 – 200	150 – 360	170 – 220	170 – 400
100 – 300	80 – 150	95 – 200	135 – 200	135 – 220
≥ 300 FBC	20 – 75	20 – 180	25 – 110	50 – 220
≥ 300 PC	10 – 75	10 – 130	25 – 110	25 – 165

BIOMASA

Tabela 1. Zał. 1/6. R. MŚ z 4.11.2014

Moc termiczna źródła MW _t	Emisja SO ₂ [mg/Nm ³]	
	Średnia miesięczna	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
50 – 100	200	200
100 – 300	200	200
> 300	150	200

Tabela 10.12 – Limity emisji dla SO₂

POMIAR CIĄGŁY

Bloki o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje SO ₂ [mg SO ₂ /Nm ³]			
	Średnia roczna		Średnia dobową	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
50 – 100	15 – 70	15 – 100	30 – 175	30 – 215
100 – 300	<10 – 50	<10 – 70	<20 – 85	<20 – 175
≥ 300	<10 – 35	<10 – 50	<20 – 70	<20 – 85

6

Aktualne prawo

Konkluzje BAT

Konkluzje BAT dla paliw stałych

Graniczne limity emisji dla HCl i HF

Tabela 10.7 – Limity emisji dla HCl, HF

POMIAR: 1Pom/3Msc

Bloki o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje HCl [mg HCl/Nm ³]		Graniczne emisje HF [mg HF/Nm ³]	
	Średnia roczna		Średnia roczna	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
< 100	1 – 6	2 – 10	< 1 – 3	< 1 – 6
≥ 100	1 – 3	1 – 5	< 1 – 2	< 1 – 3

WĘGIEL KAMIENNY, BRUNATNY

Tabela 10.12-bis – Limity emisji dla HCl, HF

POMIAR: CIĄGŁY - HCl, HF - 1Pom/rok

Bloki o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje HCl [mg HCl/Nm ³]				Graniczne emisje HF [mg HF/Nm ³]	
	Średnia roczna		Średnia dobową		Średnia z próbkowania	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
< 100	1 – 7	1 – 15	1 – 12	1 – 35	< 1	< 1,5
100 – 300	1 – 5	1 – 9	1 – 12	1 – 12	< 1	< 1
≥ 300	1 – 5	1 – 5	1 – 12	1 – 12	< 1	< 1

BIOMASA

Konkluzje BAT

7

Aktualne prawo

Brak standardów emisji

Konkluzje BAT dla paliw stałych

Graniczne limity emisji dla Hg

Tabela 10.8 – Limity emisji dla Hg

POMIAR: CIĄGŁY dla ≥ 300 MWt ; 1Pom/3Msc dla < 300 MWt

Bloki o łącznej nominalnej mocy cieplnej MW _t	Graniczne emisje Hg [$\mu\text{g Hg /Nm}^3$]			
	Średnia roczna		Średnia dobową	
	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja	Nowa instalacja	Istniejąca instalacja
< 300 Brunatny	< 1 – 5	< 1 – 10	-	-
< 300 Kamienny	< 1 – 3	< 1 – 9	-	-
≥ 300 Brunatny	< 1 – 4	< 1 – 7	-	-
≥ 300 Kamienny	< 1 – 2	< 1 – 4	-	-

WĘGIEL KAMIENNY, BRUNATNY

Tabela 10.14 – Limity emisji dla Hg

POMIAR: 1Pom/rok

Emisja Hg [$\mu\text{g Hg /Nm}^3$]
Średnia z próbkowania
< 1 – 5

POMIAR: 1Pom/mies.

Ścieki z IOS

Emisja Hg [$\mu\text{g Hg /l}$]
0,2 – 3

BIOMASA

Konkluzje BAT

Aktualne prawo

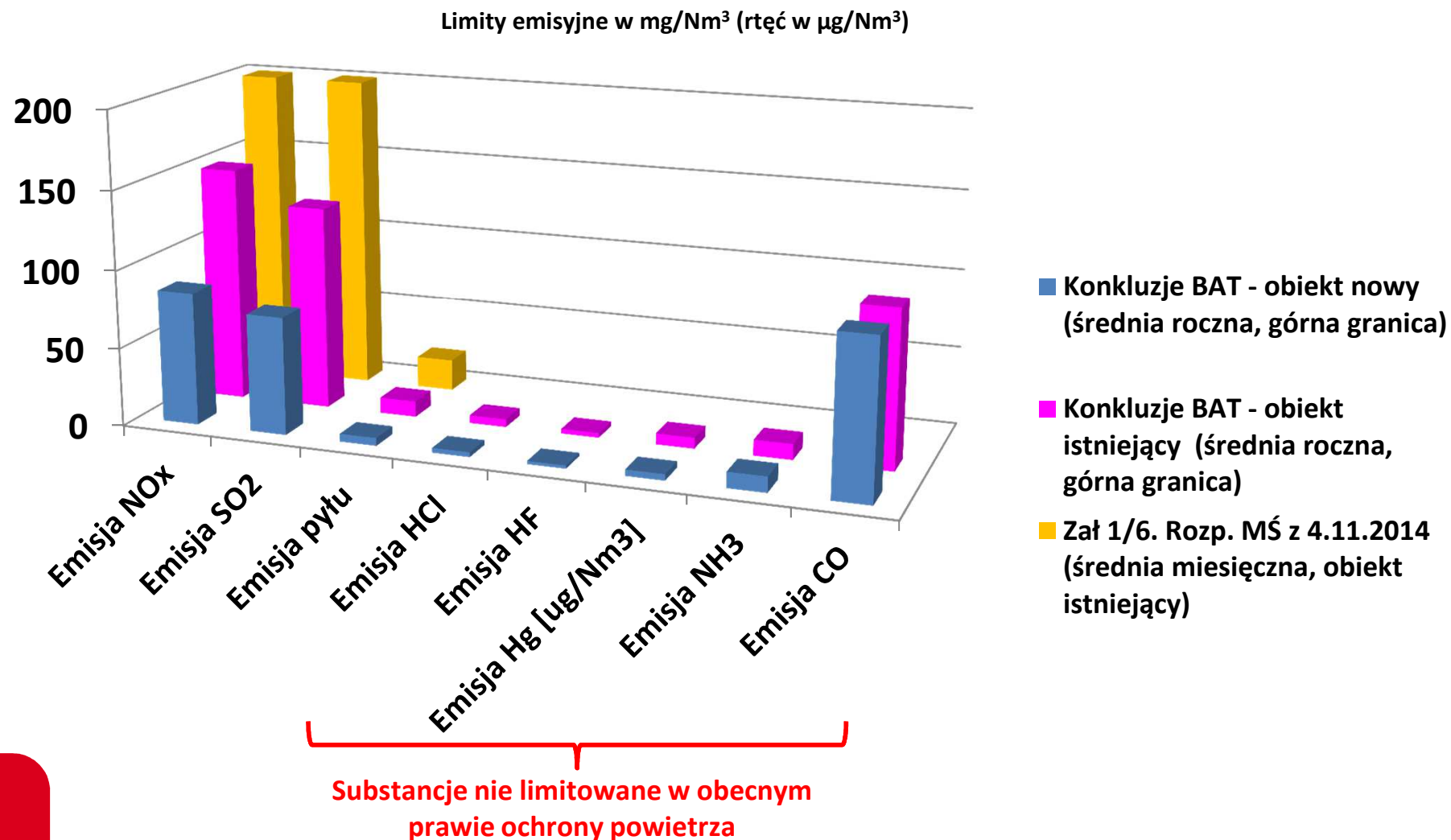

Tabela I i II. Rozp. MŚ z 18.11.2014

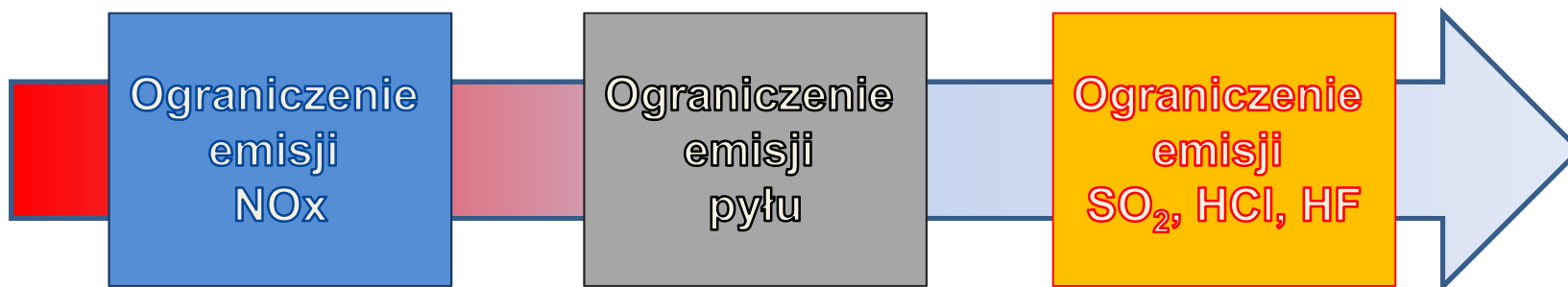
Parametry ścieków z IOS:
Hg $\rightarrow$ 30,0 – 60,0 $\mu\text{g/l}$

Konkluzje BAT dla paliw stałych zaostrzają limity i rozszerzają zakres nadzorowania emisji

Trzy zasadnicze etapy oczyszczania gazów spalinowych pozwalają osiągnąć wymagane limity emisyjne

SYSTEM ODAZOTOWANIA

SNCR (niekatalityczny)

SCR (katalityczny):
High Dust, Low Dust, Tail End

Hybrydowy (SNCR + katalizator)

SYSTEM ODSIARCZANIA

Półsuchy z dodatkowym odpylaczem

Półsuchy zintegrowany z odpylaczem

Mokry

X

REAGENT ODAZOTOWANIA

Amoniak

Woda amoniakalna

Mocznik

Salmiak

REAGENT ODSIARCZANIA

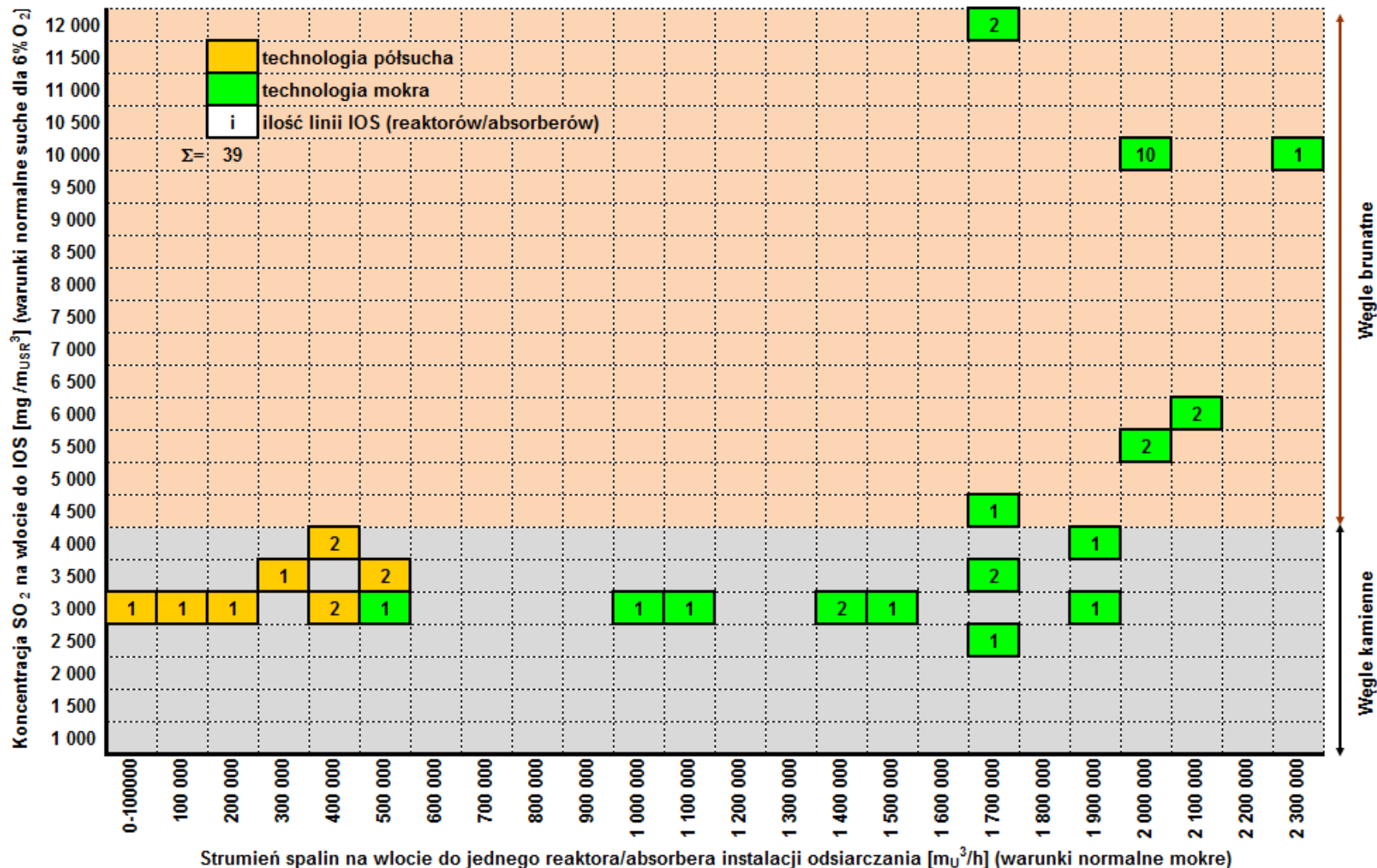
Mączka kamienia wapiennego

X Wapno palone lub hydratyzowane

Sorbenty sodowe

Sorbenty dedykowane

Mapa referencji RAFAKO S.A. jako przykład tendencji w zakresie stosowanych technik usuwania składników kwaśnych

Referencja RAFAKO S.A.: najmniejsza i największa dotychczasowa realizacja

Min strumień spalin do IOS	70 000 m _U ³ /h
Max strumień spalin do IOS	240 000 m _U ³ /h
Stężenie wlotowe SO ₂	800÷3000 mg/m _{USR} ³
Stężenie wlotowe pyłu	20÷350 mg/m _{USR} ³
Temperatura spalin	135÷160 °C
Stężenie wylotowe SO ₂	<190 mg/m _{USR} ³
Stężenie wylotowe pyłu	<18 mg/m _{USR} ³
Sprawność usuwania SO ₂	>93,7 %

Min strumień spalin do IOS	600 000 m _U ³ /h
Max strumień spalin do IOS	2 400 000 m _U ³ /h
Stężenie wlotowe SO ₂	1700÷9750 mg/m _{USR} ³
Stężenie wlotowe pyłu	250 mg/m _{USR} ³
Temperatura spalin	120÷170 °C
Stężenie wylotowe SO ₂	<400 mg/m _{USR} ³
Stężenie wylotowe pyłu	<30 mg/m _{USR} ³
Sprawność usuwania SO ₂	>96,0 %

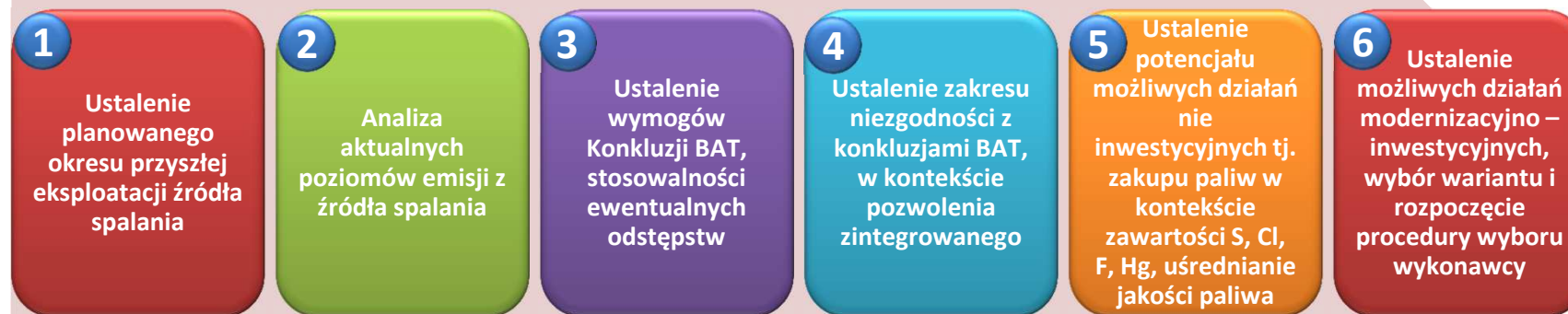

Procedura procesu dostosowawczego

UWAGA

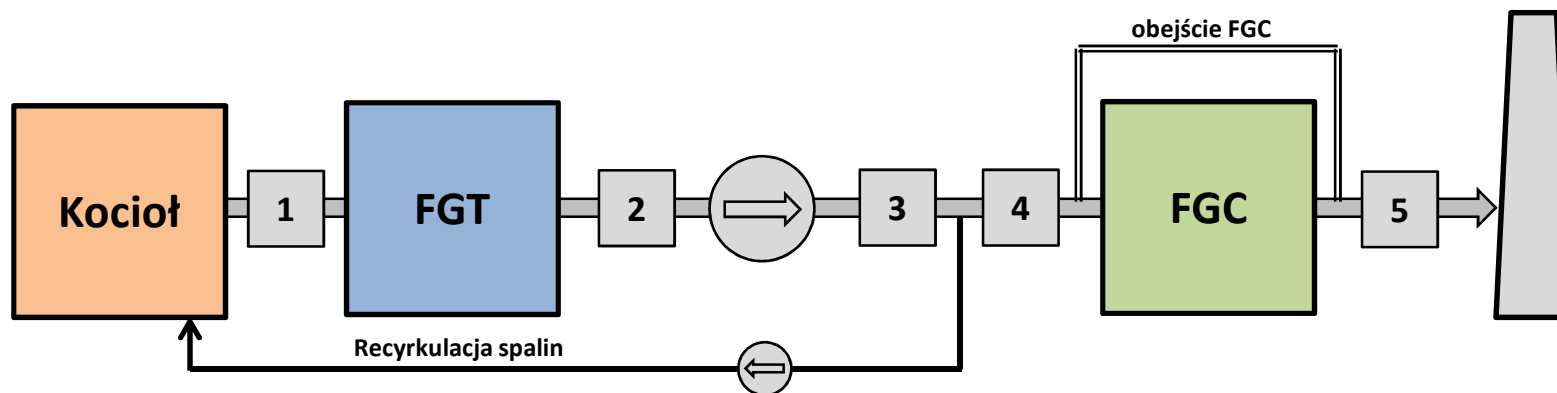
Proces aktualizacji Konkluzji BAT ma być cykliczny co oznacza, że obecnie najniższe wartości zakresów będą w przyszłości stopniowo zastępować najwyższe wartości zakresów co będzie efektem nie tylko wpływu lobby ekologicznego, ale samej zasady budowania Konkluzji na podstawie m.in. danych pomiarowych spływających z obiektów (o coraz bardziej rozbudowywanych systemach oczyszczania spalin).

W ocenie RAFAKO ta uwaga jest istotna dla tych wszystkich obiektów, których zakładany czas pracy będzie przekraczać 12 lat.

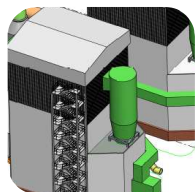

Przykład nowo projektowanego obiektu energetycznego

Schemat blokowy instalacji

Układ obróbki gazu opuszczającego każdy kocioł składa się z 2 podjednostek:

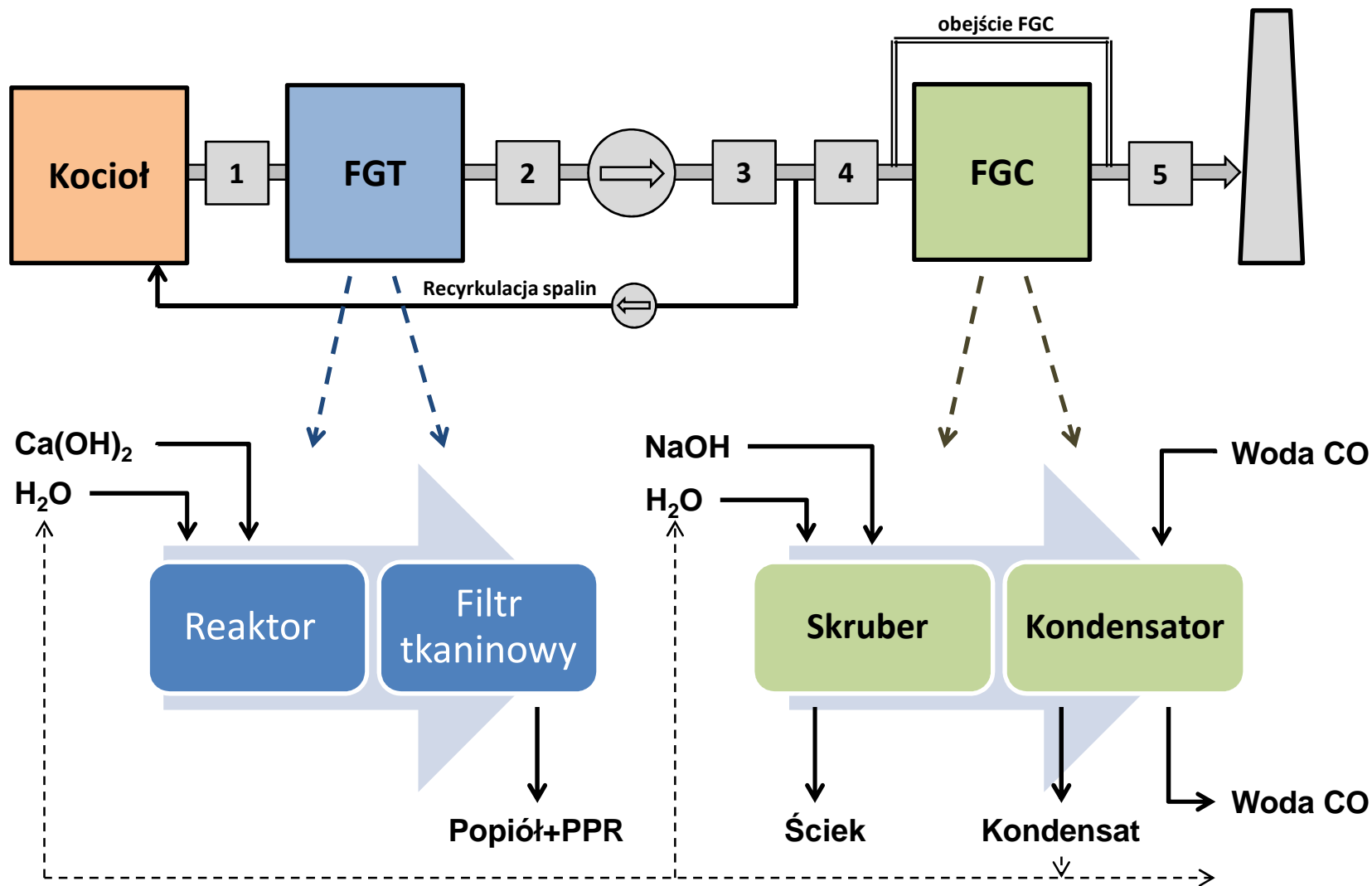
FGT Flue Gas Treatment unit - instalacji oczyszczania spalin

FGC Flue Gas Condensing unit – instalacji kondensacji wody ze spalin

Przykład nowo projektowanego obiektu energetycznego

Schemat blokowy instalacji

Przykład nowo projektowanego obiektu energetycznego

Wybrane parametry projektowe

Parametry spalin na wyjściu z kotła dla jednej linii:

Składnik spalin	Jednostka	Zakres projektowy dla jednej linii
Strumień spalin wilgotnych	m_U^3/h	113256 ÷ 208260
Udział H ₂ O w gazie	% obj.	18,6 ÷ 26,9
Stężenie pyłu	mg/m_{USR}^3	1815 ÷ 11502
Stężenie SO ₂	mg/m_{USR}^3	0 ÷ 430
Stężenie HCl	mg/m_{USR}^3	33 ÷ 381
Stężenie HF	mg/m_{USR}^3	0 ÷ 12
Temperatura spalin	°C	112 ÷ 145

Duża zmienność składu gazu jest typowa dla biomasy jako paliwa,
Umowa przewiduje różne rodzaje (mieszanki) paliwa:

- mieszane zrębki drewniane,
- różne odpady drewniane,
- słomę,
- wierzbę energetyczną,
- ligninę.

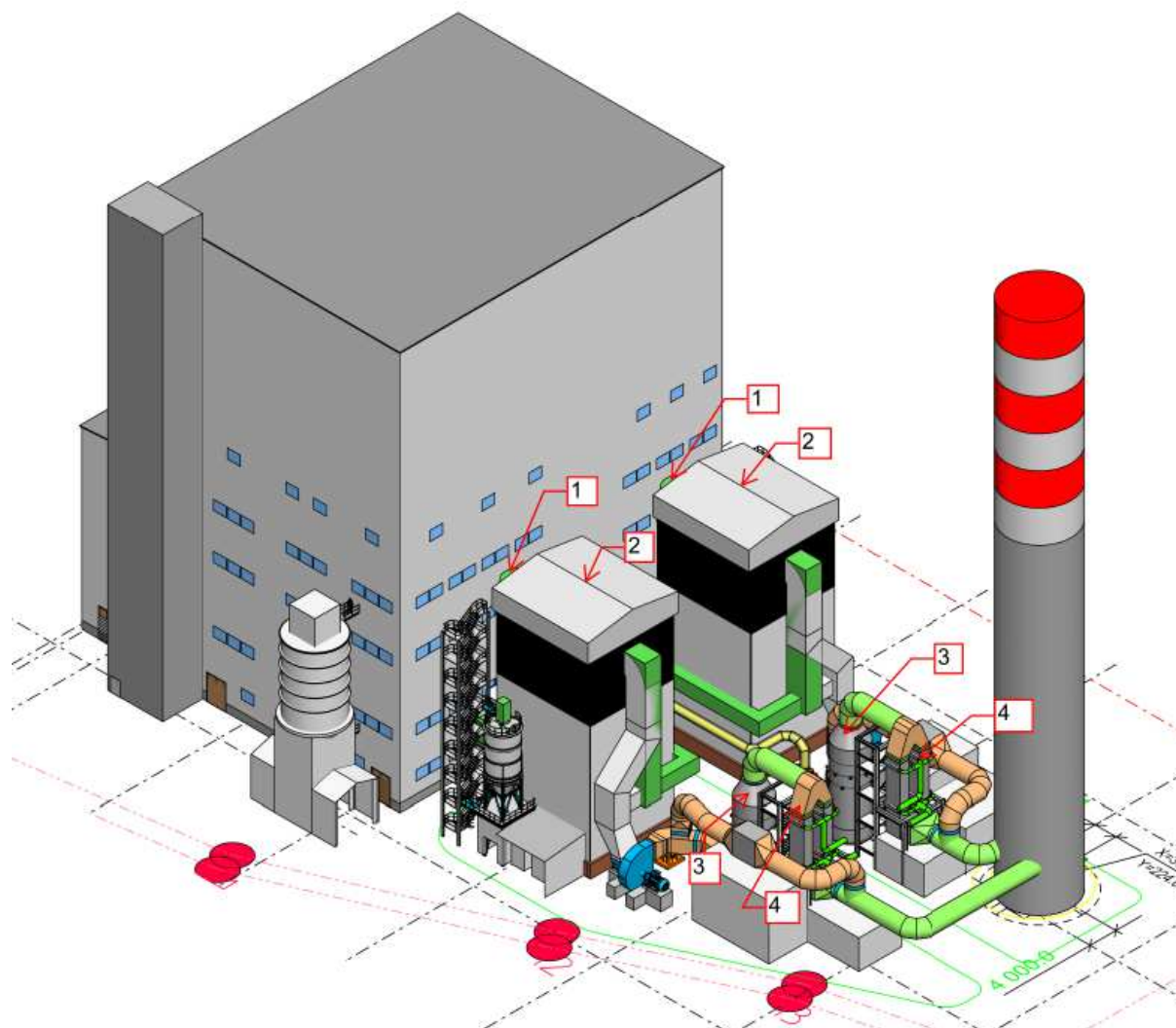
Przykład nowo projektowanego obiektu energetycznego

Emisje do atmosfery

Składnik spalin	Jednostka	Wartość gwarantowana	Wartość spodziewana przy pracy FGT+FGC
Dwutlenek Siarki – SO ₂	mg/m _{USR} ³	50	<5
Chlorowódor – HCl	mg/m _{USR} ³	5	<1
Fluorowódor – HF	mg/m _{USR} ³	0,8	<0,5
Pył	mg/m _{USR} ³	5	<2
Rtęć - Hg	µg/m _{USR} ³	5	<1

Składnik spalin	Jednostka	AEL zgodnie z Konkluzjami BAT Średnia roczna	AEL zgodnie z Konkluzjami BAT Średnia dobową
Dwutlenek Siarki – SO ₂	mg/m _{USR} ³	10 – 50	20 – 85
Chlorowódor – HCl	mg/m _{USR} ³	1 - 5	1 – 12
Fluorowódor – HF	mg/m _{USR} ³	< 1	-
Pył	mg/m _{USR} ³	2 - 5	2 - 10
Rtęć - Hg	µg/m _{USR} ³	1 - 5	-

Przykład nowo projektowanego obiektu energetycznego Wizualizacja instalacji

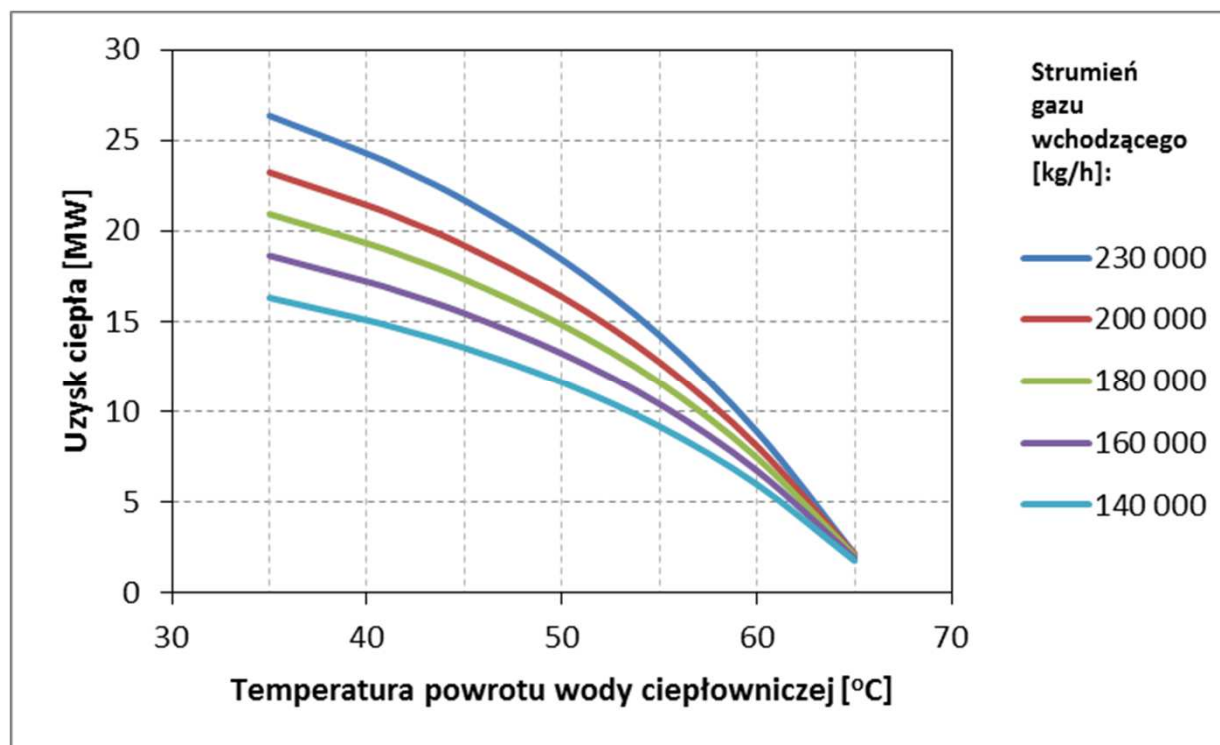
- 1 – Reaktor
- 2 – Filtr tkaninowy
- 3 – Skrubler
- 4 – Kondensator

Przykład nowo projektowanego obiektu energetycznego

Wybrane charakterystyczne parametry pracy systemu

Parametr	Jednostka	Zima	Lato
Obciążenie układu kotłowego	%	100%	40%
Praca kotłów	ilość x moc	2x100%	1x80%
Temperatury wody sieciowej wchodzącej do FGC	°C	43	42
Temperatury wody sieciowej wychodzącej z FGC	°C	53,2	50,7
Przepływ wody sieciowej	kg/s	2x573,8	555,6
Uzysk ciepła	MW	2x24,5	20,3
Strumień kondensatu	kg/h	2x34000	28000

Spodziewany uzysk ciepła w funkcji strumienia spalin i temperatury wody zasilającej dla temperatury gazu na wlocie do kondensatora (po skruberze) wynoszącej 67,9 °C przy udziale wilgoci w gazie 18,8% mas.

Przykład nowo projektowanego obiektu energetycznego

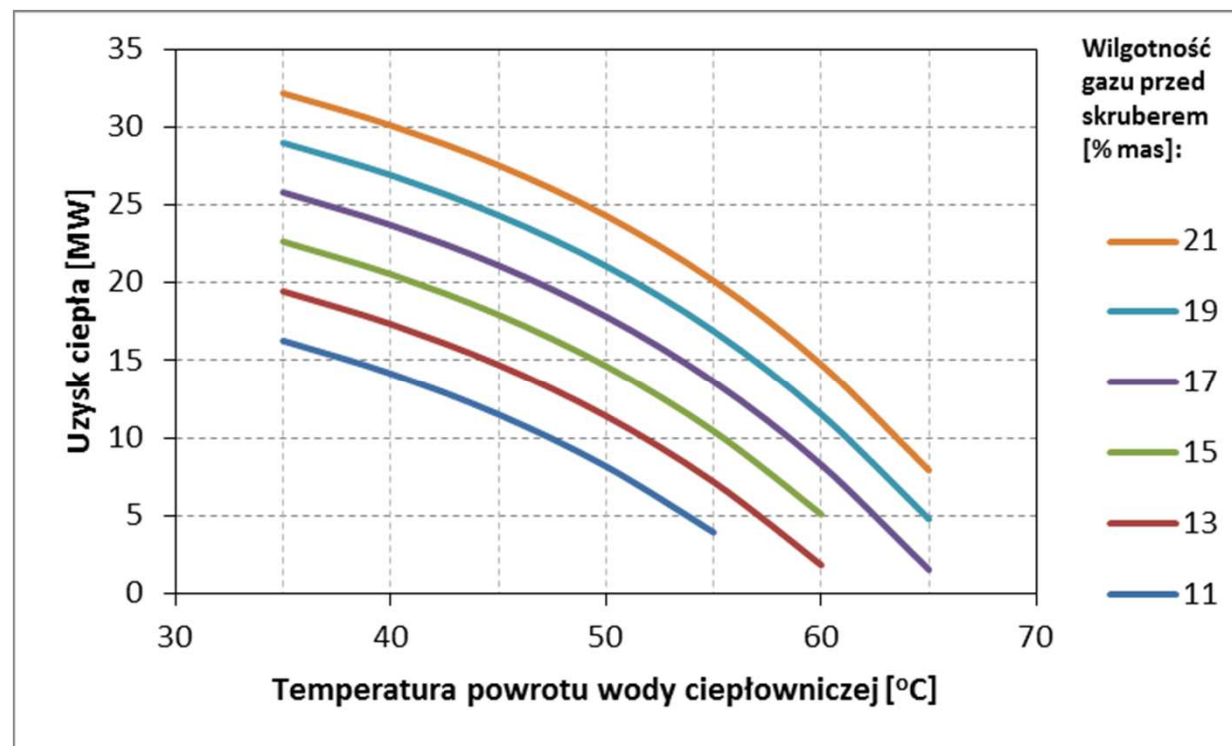
Wybrane charakterystyczne parametry pracy systemu

GRUPA PBG

Parametr	Jednostka	Zima	Lato
Obciążenie układu kotłowego	%	100%	40%
Praca kotłów	ilość x moc	2x100%	1x80%
Temperatury wody sieciowej wchodzącej do FGC	°C	43	42
Temperatury wody sieciowej wychodzącej z FGC	°C	53,2	50,7
Przepływ wody sieciowej	kg/s	2x573,8	555,6
Uzysk ciepła	MW	2x24,5	20,3
Strumień kondensatu	kg/h	2x34000	28000

Spodziewany uzysk ciepła w funkcji wilgotności gazu i temperatury wody zasilającej dla strumienia spalin 230000 kg/h na wlocie do skrubera

Dobór systemu oczyszczania spalin powinien być dokonany kompleksowo (zwykle 3 stopnie) z uwzględnieniem wymogów opublikowanych Konkluzji BAT.

Wybór technik oczyszczania musi gwarantować osiągnięcie limitów emisyjnych przy najniższej sumie kosztów w cyklu życia. Oznacza to różne metody w zależności od konkretnej sytuacji. Nie zawsze metoda najtańsza inwestycyjnie będzie najkorzystniejsza.

Rozważane przy oczyszczaniu gazu mogą być zarówno systemy blokowe jak i kolektorowe przy czym specyficzne techniki mają w tym zakresie istotne ograniczenia jak i predyspozycje.

Przy planowaniu systemów oczyszczania należy wziąć pod uwagę:

- tendencję do budowy układów multipaliwowych,
- planowanie systemów magazynowania energii,
- możliwość odzysku ciepła przy spalaniu paliw o dużej zawartości wilgoci takich jak biomasa, muły, torf, węgiel brunatny,
- elastyczność pracy i konieczność dostosowania się do zmienności obciążeń i częstych wyłączeń.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!

Jerzy Mazurek
Dyrektor Biura Techniczno-Projektowego
Zakład Instalacji Odsiarczania Spalin
tel. +48 32 410 1394
tel. kom./mobile: +48 602 760 006
e-mail: Jerzy.Mazurek@rafako.com.pl